

Oletko kartalla?

Teknisen kehityksen myötä navigointi tiellä ja merellä on muuttunut huomattavasti aiempaa helpommaksi. Yöllinen sumu, tuo entisaikojen merenkulkijoiden pahin painajainen, ei enää ole mikään ongelma, kun vain laittaa GPS:n ja plotterin päälle, niin tietää sijaintinsa kymmenen metrin tarkkuudella. Tietysti sillä edellytyksellä, että on muistanut ladata akut ja/tai ottaa vaihtopatterit mukaan.

Sen sijaan navigointi yhteiskunnassa, koulutuksessa ja työelämässä on muuttunut yhä hankalammaksi. Kiintopisteitä on yhä harvemmassa ja vaikuttaa siltä että osa majakoista on säästösyistä otettu pois päältä. Yksilökeskeisessä ajattelussa solidaarisuus sekä työnantajaa että työntekijää kohtaan alkaa olla katoavaa kansanperinnettä.

Koko elämänsä yhtiölle uhrannut tulosta tekevän yksikön ahkera työntekijä saattaa yhtenä kauniina päivänä saada käteensä lomautus- tai irtisanomisilmoituksen. Tai firman avaintyöntekijä saattaa lähteä yrityksestä saatuaan paremman tarjouksen muualta. Ensin mainittuja ilmiöitä tapahtuu enemmän laskukausina ja laman aikaan, jälkimmäisiä puolestaan nousukauden ja talouden ylikuumenemisen aikaan.

Talouden näkymät ovat viimeisen puolen vuoden aikana heikentyneet jatkuvasti. Viimeisissä valtiovarainministerin arvioissa on jo ennustettu BKT:n neljän prosentin pudotusta. Tämä on ehkä hieman liioittelua mutta joka tapauksessa on selvää, että taloustieteestä tuttu sana taantuma ei enää riitä kuvaamaan talouden tilaa vaan kyseessä on selvästi lama. Ja koska nykyinen lama on aivan erilainen kuin aiemmat lamat ovat olleet, on sen vaikutusten ennustaminen hyvin haastavaa.

1990-luvun alun lama johtui hieman yksinkertaistaen sanottuna Neuvostoliiton ja vientiteollisuuden sekä finanssijärjestelmän romahduksesta, mutta silloin lama kosketti kuitenkin vain pääasiassa idänkauppaa ja vain lievästi muita Pohjoismaita. Nyt kyseessä on hyvin laaja globaali finanssi- ja talouskriisi, jossa ovat mukana lähes kaikki maailman maat.

Naapurimaillamme Ruotsilla, Venäjällä ja Virolla tilanne on vielä huomattavasti synkempi kuin Suomessa. Islanti, Latvia ja Liettua ovat jo aivan oma lukunsa. Olemme tällä hetkellä hieman kuin matalapaineen keskuksessa jossa ympärillä jo myrskyää mutta täällä on kuitenkin vielä suhteellisen rauhallista. On ehkä kuitenkin hyvä etsiä jo suojaisaa satamaa ja hieman reivata purjeita.

Talouden tilanne on heijastunut myös aikuiskoulutuksen resursseihin. Valtion lisäbudjetista pudotettiin pois maahanmuuttajien kielikoulutusrahat, oppilaitosten investointiavustukset sekä opintotielirahoitus. Ilmassa on muuallakin vahvoja merkkejä siitä, että julkinen sektori reagoi jälleen päinvastoin kuin keynesiläinen talousoppi suosittelee, eli leikkaa omaa kulutustaan, koska tulot ovat vähenemässä. Tämä ”kameralistinen” oppi puolestaan aiheuttaa tietysti laman syvenemistä entisestään.

Jostain syystä me suomalaiset aina välillä tarvitsemme ja ehkä osa kaipaakin pientä rankaisua kulutusjuhlien jälkeen. Juhlien jälkeinen krapula vain näyttää tulevan jälleen niiden maksettavaksi, jotka eivät ole oikein ehtineet juhliakaan. Moni tärkeä sosiaali- ja koulutuspoliittinen uudistus näyttää jälleen siirtyvän hamaan tulevaisuuteen.

Elämä kuitenkin jatkuu laman jälkeen ja taas siirrytään johonkin uuteen. Viime lamasta selvisimme hyvin pitkälle teknologian, Nokian ja epäilemättä myös EU-jäsenyyden ansiosta. Mikä on resepti

tällä kertaa? Koulutus on epäilemättä yksi erittäin hyvä tapa elvyttää taloutta ja sen avulla on mahdollista kehittää uusia innovaatiota joiden avulla lamasta selvitään.

Ei kuitenkaan pidä unohtaa sitä, että koulutuksella on myös merkittäviä funktioita sekä yhteiskunnallisen tasa-arvon että sosiaalisen koheesion näkökulmasta. Ei siis pidä täsmäkoulutuksen ja huippututkimuksen nimissä uhrata peruskoulutusta ja yhteiskunnan vähäosaisempien koulutustarpeita. Navigoinnissakin on hyvä osata käyttää karttaa ja kompassia vaikka olisikin GPS käytössä. Tekniset apuvälineet nimittäin voivat joskus mennä epäkuuntoon tai niistä voivat patterit loppua.

Jari Valtari

jari.valtari@jhl.fi